

היכלי תורה

רשת
שיעורי
תורה

החומר בעלון מתוך
מתיבתא
הגמרא של לומדי
הדף היומי

ערש"ק פרשת ראה כח אב תשסח ♦ דף היומי בבלי: גיטין מט ירושלמי: סוטה לב

נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך...

אמרו בגמרא (מגלה כח א): ר' אלעזר כי הוון משדרי ליה מתנות מבי נשיאה לא הוה שקיל, כי הוה מזמני ליה לא הוה אזיל, אמר להו: לא ניחא להו דאחיה דכתיב "שונא מתנות יחיה"? ר' זירא, כי הוון משדרי ליה מבי נשיאה לא הוון שקיל, כי הוה מזמני ליה אזיל, אמר: אתייקורי דמייקרי בי, כלומר, כיון שהנשיא מתכבד במה שר' זירא סועד על שולחנו, אין ר' זירא חשוב כמקבל מתנת חנם מבית הנשיא, שהתייקרותו של הנשיא בצוותא של ר' זירא, חשובה כתשלום בעד הנאתו של ר' זירא.

כיוצא בזה מצינו בשולחן ערוך חושן משפט (קעא י), בחצר שאין בה דין חלוקה, כגון שאין בה ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה, ואמר אחד מן השותפים לחברו, טול אתה החלק הגדול שיש בו ארבע אמות במתנה, ואני אטול פחות, יכול הלה לומר אין רצוני לקבל מתנה, ויש חולקין בזו. וביאר שם הסמ"ע, שטעם הסוברים שיכול לומר אין רצוני לקבל מתנה הוא משום דכתיב "שונא מתנות יחיה", והחולקים וסוברים שאין יכול לטעון כן, סבירא להו דבכהאי גוונא שהנותן נותן את המתנה לטובת עצמו, לפי שנוח לו בחלוקה שיוכל להשתמש בחלקו בפני עצמו, בזה לא דבר הפסוק.

זה שאמר הכתוב: "נתון תתן לו", שמא יתחמץ לבבך לומר שרעה אתה עושה עם המקבל, שבזה אתה מקצר את ימיו מהטעם של "שונא מתנות יחיה", מניחה התורה את דעתך, ואומרת "ולא ירע לבבך בתתך לו", אין לך לחשוש לרעה שאתה עושה עמו, שהרי "כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך", וכל מקום שיש לנותן הנאה מנתינתו, אין בזה משום "שונא מתנות יחיה", לפי שחשוב הוא כמכר.

שארית יעקב (אלגאזי)

נושאי הדף בעלון

- סיגופים ותעניות על חשבון לימוד התורה.....גיטין מט
- קריאה לאדם ששמו אברהם 'אברם'.....גיטין נ
- נתינת מעות בניחום אבלים.....גיטין נא
- לקיחת ערבה להושענות מהערבה שבד' מינים, וחבטה בערבה שנחבטה.....גיטין נא
- זהירות ממחלוקת בשבת.....גיטין נב
- קריאת הבעל לאשתו 'ביתו'.....גיטין נב
- הזיק חפץ משומש.....גיטין נג
- איזה פחד ראוי שיהיה לאדם, ואיזה מזיקו.....גיטין נד
- ציציות ארוכות או קצרות.....גיטין נה
- אם התלמידים מתעסקים בקבורת רבם או החברה קדישא.....גיטין נה
- כפתור ופרח.....עמוד 5

חספר שרבים יאותו לאורו

באורך נראה

אור

מתיבתא

הביאור הברור והמקיף ביותר!

נערך ע"י צוות ענק של ת"ח מופלגים בסגנון צח ורהוט

שמונה ספרים נפתחים
משפחת המופלגים לכל חוג ומופלג

סיגופים ותעניות על חשבון לימוד התורה

בתקנת השבין (אות י) האריך לבאר שכל המעשה שעשה ריש לקיש היה ככפרה, ועל כן ריש לקיש כשעזב את הלודאים שה' עזרו שניצול מידם, נתברר לו שאין בידו שמץ עוון של שפיכת דמים שאם לא כן לא היה ניצול, מפני שלא עושה קודשא בריך הוא נס לשקרא, ואדם נבדק אם הוא ראוי לנס בכל מקום סכנה, כמו שכתוב בשבת (לב.), וכשנבדק ונמצא נקי אז הלך לאכול בשמחה לחמו ולשתות בלב טוב יינו כי כבר רצה אלקים את מעשיו וקדוש שרוי במעיו, וזהו שאמר אחר כך כריסי כרי, שחלבו ובשרו נחשב לו רק כמו כר וכסת ודבר שחוץ ממנו, כי עצמותו ענין אחר שהיה כולו קדוש לה' בהתפשטות הגשמיות, והגוף אינו אלא בשר אדם לבוש לעצם האדם שהוא הנעשה בצלם אלקים ונחשב אצלו רק כמו כר, ולומר שאף על פי שהיה אוכל ושותה לא היה מרגיש מזה הנאה כי לא היה לו שייכות עם הנאה הגופנית כלל.

והנה החתם סופר (דרשות ח"ג לקוטים בש"ס ד"ה לודאי) כתב, ישב ריש לקיש ואכל ושתה, פירוש שלא עסק בתעניותם לתקן אשר קלקל, ובתו, היא שכלו או נשמתו המכונים כן הוכיחו על זה, שיעשה לו דבר שישכב עליו לעתיד לבוא שלא יהיה תחתיו יצוע רמה ח"ו, והשיב 'כריסי כרי' כי מלא כריסו בש"ס ופוסקים עדיף יותר מהרבה אלפים צומות ותעניות.

בעניין זה ידועים דברי האריז"ל (הובא במגן אברהם או"ח סי' תקעא, ובביאור הלכה ד"ה ת"ח בשם השל"ה בשם החרדים) שכתב, 'כל מה שתמצא בסיגופים, לא נזכר אלא למי שאין עמלו בתורה, אבל מי שתורתו אומנתו, ויודע דעת ויראת ד', לא יחלש ולא יתבטל מלימודו. אך יום אחד מן השבוע יתרחק מבני אדם, ויתבודד בינו לבין קונו, ויתקשר מחשבתו בו כאילו כבר עומד לפניו ביום הדין, וידבר לאל יתברך כאשר ידבר העבד אל רבו וכן אל אביו.'

כך כתב גם החיי אדם (הובא בביאור הלכה שם) שאפילו על עבירות ידועות שצריך להתענות עליהם לכפרה כמה ימים, אם תלמיד חכם הוא ותורתו אומנתו, אפילו בזמן הזה לא יסגף את עצמו כל כך, רק שישב לפני ד' בלב שלם, ויבכה מקירות הלב, וילמוד יותר מאשר היה רגיל, כי התורה היא מקוה טהרה, ונמשלה לאש, וכל אשר יבא באש באש יובא וטהר, וימעט מכל התענוגים, ויאכל רק כדי קיום גופו שלא יחלש כדי שיהיה לו כח לעבודת השם, ולא ילך לשום סעודה וכל שכן לסעודת מריעות, וישמור שבת בכל פרטיה ודקדוקיה, ואם אפשר יתענה על כל פנים בכל שבוע יום אחד, או על כל פנים כל יום בה"ב עד חצות. והעיקר הוא הבכי, הוידוי, ועשיית גדרים שלא יעשה זאת לעולם.

קריאה לאדם ששמו אברהם 'אברם'

כתב החיד"א בספרו שם הגדולים (גדולים, מערכת א אות לד), ראה זה חדש שלא מצאנו בתנאים ואמוראים שבמשנה והברייתא תנא ששמו 'אברהם' וגם באמוראים לא מצאתי כעת בספר יוחסין, כי אם באמוראים יש בגיטין (בסוגיין) תני 'אברם', גם שם 'יצחק' בתנאים שבמשנה אין מי ששמו 'יצחק', אך בברייתא ובזוה"ק יש, ובאמוראים יש הרבה ששם 'יצחק', ושם יעקב יש הרבה כאלו במשנה ובברייתא בש"ס, ומהגאונים ואילך נשתרבו שמות אברהם 'יצחק ויעקב בגאונים וברבנים ובכל המון ישראל עד היום הזה, עיי"ש.

והנה בברכות (יג.) אמרו, כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה, דין זה הובא להלכה במגן אברהם (או"ח סי' קנו). והעירו האחרונים שאין האיסור אלא כשכוונתו לאברהם אבינו וקורא 'אברם' במקום 'אברהם', אולם לאדם אחר מותר לקרותו אברם, ואין איסור בכך, וכמו שמצינו בסוגיין אמורא שנקרא בשם 'אברם חוזהא'.

אולם בספר בית אהרן (מגיד, ח"ב מערכת א אהרן דף תקכח:) דייק מדברי המהר"ץ חיות בסוגיין שהביא מסדר הדורות שכתב, אילולי דמסתפינא הייתי אומר שצריך לגרוס 'אבימי' חוזהא, ולא 'אברם' חוזהא, ולא פירש טעם הדבר. וביאר הבית אהרן שהוקשה לסדר הדורות ממה שאמרו בברכות שכל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה ובלא תעשה, ולכן הביא לשנות הגירסא.

ובשדי חמד (כללים מערכת כ כלל פג) כתב שיש להוכיח מדברי הבית שמואל (שמות אנשים אות א), שכתב, שבגיטין יש לכתוב 'אברהם' שמן הסתם מי שנקרא אברהם, נקרא כן על שם אברהם אבינו, ואמר הקב"ה, ולא יקרא עוד את שמך אברם, והיה שמך אברהם, אולם הביא בשם המהרש"ל שאם יש קבלה שאותה המשפחה נקראו בשם 'אברם' מטעם אחר, כגון שאביו חי ונקרא אברהם, ושם אבי אשתו ג"כ אברהם ומת, ורוצה לקרות בנו אחריו, לכן נקרא שמו אברם, באופן כזה כותבים בגט אברם. מבואר מדבריו שאין כל חשש לקרוא לאדם בשם 'אברם' כשאין המדובר באברהם אבינו.

והשדי חמד כתב להוכיח מספר רוב דגן, שמה שאמרו כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה הוא לא רק הקורא לאברהם אבינו, אלא כל הנקרא בשמו של אברהם אסור לקרוא לו אברם ואם קורא לו אברם עובר בעשה, ולכן כתב שבשמות גיטין ובשטרות כותבים אברהם מפני שבסתם נקראים על שם אברהם אבינו, אלא אם כן יש בקבלה באותה משפחה שנקראים בשם אברם, ואז כותבים בגיטין ובשטרות אברם מפני שהיה גם אמורא שנקרא אברם.

אך הביא בשם ספר דברי מנחם שכתב בשם אורות אליים, שרבים לא נזהרים באיסור קריאת שם אברם למי שנקרא בשם אברהם, אולם צריך לחוש לזה, וכתב עליו הדברי מנחם שפשוט הוא שמה שאמרו חז"ל אינו לשאר אנשים אלא רק לאברהם אבינו. וכך נקט גם בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' ל).

יום ראשון ל אב

גיטין נא

נתנת מעות בניחום אבלים

בש"ת שבת הלוי (ח"ב סי' רו) נשאל בענין מנהג מקום ששולחים לאבלים בימי השבעה חבילות ומתנות מיני מתיקה, אם יש חשש בזה על פי מה שנפסק בשו"ע (יו"ד סי' שפה ס"ג) שאסור לשלוח מנות לאבל על אב ואם כל י"ב חודש, ולפ"ז בתוך ז' אסור בכל האבלים.

והשיב, שודאי האיסור לשלוח מנות הוא גם בתוך השבעה, וכמו שמשמע בשו"ע (או"ח סי' תרצ"ו ס"ז) לענין משלוח מנות.

אמנם מטעם אחר כתב שיש להתיר המנהג הנ"ל, וזאת עפ"י סוגיין שמבואר שאפוטרופוסים אינם רשאים לעשות במעות היתומים כל דבר שאין לו קצבה, וביאר שהוצאת ממון עבור תנחומי אבלים הוא דבר שאין לו קצבה, ומלשון הגמ' משמע שתנחומי אבלים הוא דבר הרגיל להיות בו הוצאת כסף כפדיון שבויים, והיינו שדרכם היה להוציא כסף על נחום אבלים, כמתנות הנ"ל, וכן נהגו בכמה מדינות.

ויש לברר שישנם שני גדרים בזה, א. שילוח 'מנות' שהוא משלח דרך מנות וכמו משלוח מנות בפורים וזה ודאי אסור. ב. שילוח 'תנחומי אבלים' שהוא לוקח אתו בשעה שהוא מנחם או שולח בשעה שהוא בא לנחם, זה כנראה היו נוהגים מעולם.

ומכל מקום בכל אופן שיש בזה חוקות העכו"ם, והיינו שנותן בדרך שהם נותנים וכיוצ"ב ודאי אסור.

לקיחת ערבה להושענות מהערבה שבד' מינים, וחבטה בערבה שחבט בה חברו

בשו"ע (או"ח סי' תרסד ס"ב, ו) כתב המחבר, בהושענא רבא נוטלים ערבה, מלבד ערבה שבלולב, ואין מברכין עליה. ואין אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב, אפילו הגביה אותה שני פעמים אחד לשם לולב ואחד לשם ערבה, וי"א שיוצא בה.

במשנה ברורה (סי' תרסד ס"ק כא) הביא בשם הבכורי יעקב שאפילו לדעה ראשונה שאינו יוצא בערבה שבלולב זהו דוקא כל זמן שהיא אגודה בלולב עם שאר מינים אבל אם התיר אגודו של לולב לאחר נטילה ונטל הערבה בפני עצמה פשיטא שיוצא בה.

אולם בכף החיים (שם ס"ק מב) כתב שאין ליקח ערבה של לולב שזה רחמים וזה מורה על דין, עיי"ש.

בש"ת זקן אהרן (וואלקין, ח"א סי' ל) כתב להוכיח שא"א לצאת ידי חובת הערבה שבלולב, ממה שאמרו בסוגיין שהאפוטרופוסים לוקחים ליתומים לולב וערבה, ולכאורה אם אפשר לצאת ידי חובת 'ערבה' בערבה שבלולב כיצד רשאים האפוטרופוסים לקנות להם ערבה נוספת, והלא אסור להוציא ממון יתומים בכדי, אלא מכאן ראייה שצריכים לקנות ערבה בפני עצמה. אך כתב לדחות ראייה זו שהרי לשון הגמרא בסוגיין 'ולוקחים להם' שמשמע שמדובר שיש הרבה יתומים, ובלולב אין צריך אלא לולב אחד שהרי אפשר להעבירו מאחד לשני, כ"ש שליתומים אסור לקנות יותר מלולב אחד. משא"כ לצורך ערבה שצריכים ערבה מיוחדת לכל אחד ואין חובטין בערבה שכבר נעשה מצוותה ע"י שחבטה אחר מקודם, ולכן קונים להם גם ערבה שאינם יכולים לצאת ידי חובה בערבה שבלולב. וסיים שם שעכ"פ יש להוכיח שאין לחבוט בערבה שכבר חבט בה אחר. [אולם העיר שבפוסקים השמיטו את הדין שאפוטרופוסים קונים ערבה, וכתב לשער שהיא גירסא משובשת בסוגיין, אך לדינא הסכים עם הבכורי יעקב].

יום שני א אלול

גיטין נב

זהירות ממחלוקת בשבת

במשנה ברורה (סי' רסב סק"ט) כתב, בזוהר ומקובלים הזהירו מאד שלא יהיה שום מחלוקת בשבת חס ושלושם ובפרט בין איש לאשתו וכן מוכח בגיטין (בסוגיין) גבי הנהו בי תרי דהוו מינצו בהדי הדדי.

והנה כתב הבן איש חי (פרשת וירא) בשם החיד"א (מורה באצבע אות קמ) כעלות המנחה בערב שבת קודש הנה הוא עת מסוכן למחלוקת בין איש לאשתו ובין המשרתים, והסיטרא אחרא טורחת הרבה לחרחר ריב, והאיש הירא יכוף יצרו שלא יעורר שום מחלוקת והקפדה ואדרבא יבקש שלום.

עוד כותב הבן איש חי, ודע כי הנה כל העושה קטטה ומריבה עם אשתו או בניו או משרתיו, ודאי נראה לו שהדין עמו וראוי לריב על המכשלה שיצאה מתחת ידם בענייני הבית, אך באמת מי שיש לו מוח בקודקודו בין יבין שאם יצא איזה מכשול מתחת ידם איננו נעשה מאתם, ואין זה מעשה ידיהם אלא הוא מעשה שטן כדי לחרחר ריב ומדון בעת ההיא, ואם השטן עומד כנגד האשה או המשרתים ומכשילים בענייני הבית לעשות דבר שאינו מתוקן לבעל הבית, מה כחם לדחות מעשה שטן וכי יש אדם שיוכל להלחם עם השטן ולנצחו, מי זה יאמר יכלתי ונצחתי, על כן כל איש מבין כשיראה איזה מכשול וחסרון בעניינים של הבית לא ישם אשמה על אשתו ומשרתיו לריב אתם, אלא יתן אל לבו התנצלות הזאת שכתבנו כי אמת היא, ואו ישתוק ולא יריב אתם ולא יתקעס וטוב לו בעולם הזה ובעולם הבא, נמצא המקפיד ועושה מריבה הוא מחזיק ידיו של שטן, ולהיפך, הוא מגרשו וגבר ישראל.

קריאת הבעל לאשתו 'ביתו'

בסוגיין. אמר ר' יוסי מימי לא קריתי לאשתי אשתי וכו' אלא לאשתי ביתי. ברש"י (ד"ה לאשתי) ביאר שכל צרכי הבית נעשים על ידי האשה, והיא עיקר הבית.

במאירי (שבת קיח: ד"ה לעולם) כתב, לעולם יהא אדם מסולסל בדבורו, דרך צחות אמרו לעולם לא קראתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי.

אך במהר"ם שיף כתב שלכן ר' יוסי קרא כך לאשתו, כיון שהיתה לו אשה רעה, כמובא במדרש רבה [ראה בניצוצי אור שהקשה שבמדרש מדובר על ר' יוסי הגלילי, ובסוגיין על ר' יוסי בן חלפתא, עיי"ש].

והנה בספר מהרי"ל (מנהגים, ליקוטים אות א) כתבו, מהר"י סג"ל כשהיה מדבר על אשתו עם אחרים היה אומר בלשון אשכנז: מיין הויז פרויא, כדאיתא פרק כל כתבי, אר"י מימי לא קראתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי. פרש"י שהיתה עיקרו של בית. ולשורי שדי פרש"י שעיקר התבואה מכח שור. וכשהיה קורא אותה אמר בלשון אשכנז, הערט איר ניט. כדרך העולם שהזווגין אין מזכירין שמותיהן כשקוראין זה את זה או זו את זה.

בכנסת הגדולה (אבהע"ז סי' א אות א) הביא דברי המהרי"ל שדרך העולם שהזווגין אין מזכירין שמותיהן כשקורין זה את זה. ובדרכי חיים ושלום (סי' תתרט"ג) כתב שבעל המנחת אלעזר מעולם לא קרה לזוגתו בשמה.

ובבית אבי (ח"ב סי' קכא) כתב היו נוהגין תמיד אנשי מעשה בפולין והונגריא שלא לקרוא לאשתו בשמה.

אך כתב שגדולי ליטא לא הקפידו על זה. ובקונטרס קובץ מכתבים (ח"ד עמוד מד) הובא מפנקס כת"י של הגרי"נ שטערן שהביא שהחתם סופר לא חשש בזה.

הזיק חפץ משומש

הפוסקים דנו על המזיק בגד משומש או משקפיים משומשות כמה צריך לשלם, שאם נלך בזה אחר השווי שנמכר בשוק, הלא במכירת דבר משומש מצוי שנמכר בשוק ברבע ממחירו, ואילו ללובש אם השתמש בו רק מעט שוה עדיין כמעט את מלא מחירו כגון חליפה ולבוש או משקפיים, וא"כ יש לדון האם שמים אותו כמחירו בשוק ופוסט עצמו המזיק במעט, במחיר שיכול למכור בשוק, או שעליו לשלם כפי ששוה להניזק והיינו כמלא מחירו או קרוב לזה.

והנה ידוע שיטת הנתה"מ (ח"מ סי' קמח) שהמזיק חפץ שאינו ראוי למוכרו אינו חייב לשלם, משום שאנו הולכים אחר ערכו בשוק, ואם כן כאן ג"כ לפי"ז לא נמדד כמו ששווה החפץ לניזק ומשלם המזיק כערכו בשוק שהוא מעט מאד.

בתשובות והנהגות (ח"ד סי' שכ) כתב בשם החזו"ן איש שהביא **מרש"י** בסוגיין (ד"ה חייבין) לגבי קדשים, שהמזיק אותם חייב אף שאינו יכול למוכרו כיון שזה שוה לו שצריך להביא קרבן אחר, ואף כאן בחפץ משומש לפי"ז תלוי בהבעלים, והרי החפץ שוה לו ולכן לכאורה יש לחייב.

אולם **בתשובות והנהגות** (שם) כתב לחלק שבקדשים אילו היה אפשר לקנות כפרה בשוק היה שוה את מלא הסכום, ולכן משלם לו את כל הבהמה אף שאינו יכול למכור את הבהמה, מפני שמ"מ הזיק לו דבר ששוה בשוק דהיינו הכפרה, משא"כ משומש ששוויו בשוק הוא מעט משלם מעט, ומה עוד שבהמה באמת כך שוויה אלא שאי אפשר למוכרה בגלל דבר צדדי מצד הלכותיה, ולכן כל זמן שלעצמו עדיין שווה משלם על ההזיק, אבל דבר משומש באמת אינו שווה רק כרבע ממחירו ולכן ע"י ששווה לו בלבד לא משערים בזה השווי אלא משערים כפי הנמכר בשוק.

אולם למעשה כתב שאם הזיק בגד משומש אינו יכול לפטור עצמו בכך שיביא לו בגד משומש או דמיו, מפני שרוב בני אדם אין רצונם בחליפה משומשת או במשקפיים משומשות, וע"כ קונה לו בגד חדש ומנכים קצת את ההנאה המיוחדת שיש לו בחדש ממש, והבית דין ינכו קצת לפי האומדנא כמה שחביב לאדם דבר חדש ממש, אבל בהזיק מכונה וכדומה שרגילים להשתמש גם במשומש ויש לזה שווי בשוק משלם לו כפי שהזיק והיינו כמה ששווה משומש. ומ"מ אם הזיק ברשלנות משלם משום דינא דגרמי בגד חדש במקומות כמו אצלינו שרגילים בחדש דוקא, ומאוס לאדם להשתמש במשומש, אבל כשהזיק בלי כוונה נראה לנכות כמ"ש, ומיהו לצאת ידי שמים שאפילו בגרמא חייבים וכמו כן באופן זה שהזיק בלי כוונה, נראה שאם המזיק בעל יכולת כדאי לשלם חדש במקום שרגילים כן כשאי אפשר לתקן הישן, כדי שיצא ידי שמים ולא יהא עליו תרעומות. וע"ע **במחנה אפרים** (נזקי ממון סי' א).

איזה פחד ראוי שיהיה לאדם, ואיזה מזיקו

בתוספות (ד"ה אשרי) הביאו שבמסכת ברכות (ס.) מבואר שישנם שני סוגי פחד, ישנו פחד שדואג האדם שלא ישכח תלמודו וחוזר על משנתו תמיד, שפחד זה הוא טוב. אך אם האדם מפחד בחינם אין זה בכלל 'אשרי אדם מפחד תמיד', אלא להיפך הרי זה סימן שחוטא הוא (ברכות שם).

גדולי הדורות ביארו שמטבע הבריאה הפחד מזיק לאדם, כמבואר ב**פירוש 'מאיר איוב'** (איוב ג כה, דף יג.) לרבי מאיר עראמה בנו של העקידת יצחק, שכתב הציור מהדבר המזיק הוא מזיק, כמו ההולך למעלה על הקורה יפול מהרה מפחד לבבו, מה שלא יפול ממה אם היתה למטה, וכן הרואה מי שאוכל הבוסר תקהינה שיניו, וכן היא המידה הטבעית כי ציור הדבר המפחיד יזיק, וכן אמר הכתוב (משלי כט כה) 'חרדת אדם יתן מוקש'.

ובדרשות ר"י אבן שועיב (פרשת וישלח) כתב, אם יקרה לו ענין שהוא צריך ליהרר ממי שהוא רוצה להזיק בשום ענין, יבקש ההצלה ולא יסמוך על הנס, ועל זה אמר במקום אחר אשרי אדם מפחד תמיד, רוצה לומר שיפחד ממה שיוכל לבא בדרך סכנה ולא יסמוך על זכיותיו, ואחר שיעשה כל מה שיוכל, שלא יחרד ויראה חולשה, כי זה הוא סבה שיתחזק שכנגדו, וזהו חרדת אדם יתן מוקש.

על חומרת 'הפחד' והנזק היוצא ממנה יש ללמוד גם מדברי **הרמב"ם** (מלכים פ"ז הט"ו) שכתב על היוצא למלחמה שישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד, ואם מבהיל את עצמו עובר בלא תעשה, שנאמר אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם.

יסוד זה שמחשבתו והילך רוחו של אדם משפיע על גופו, מבואר ב**גרא"א** גם על שמחה שבכוחה לבטל מחלה, ולהיפך העצבות מחזקת את המחלה, וכך פירש **הגר"א** את הפסוק במשלי (יח יד) 'רוח איש יכלכל מחלהו ורוח נכאה מי ישאנה', השמחה באה על ידי הרוח, וזהו 'רוח איש' כשהאיש תמיד בשמחה, הוא יכלכל מחלהו, אף שתבא עליו מחלה חס ושלום, הוא 'יכלכל מחלהו', בשמחתו יבטלנה, אבל מי שיש לו רוח נכאה, והוא עצבון, 'מי ישאנה' מי יכול לשאת את זאת.

וה**מהרש"ל** ב**חכמת שלמה** (יבמות סד:) כתב 'נראה לי לפרש שהיה מסיח דעתו, ועל כן לא היה לו כ"כ צער וכו', ומשום הכי אהני ליה הך רפואה, והסחת דעת הוא פועל לזה בסגולה'.

מאיך גיסא פחד בכל מה שנוגע לענייניו הרוחניים של האדם הוא מעלה גדולה, כמו שכתב רבנו יונה (שערי תשובה א כ) אמר אחרי כן (משלי כח יד) אשרי אדם מפחד תמיד, פירוש אע"פ שהוא מודה ועוזב יש עליו לפחד תמיד אולי לא השלים חק התשובה כי צריכה למדרגות רבות, גם יפחד אולי יתחדש עליו יצרו וישמר ממנו בכל עת.

וכבר אמרו **באבות דרבי נתן** (פ"ט מ"ה), מלמד שיהא ליבו של אדם מתפחד בכל יום, ויאמר אוי לי שמא יבוא עלי פורענות היום ושמא למחר, ונמצא מתפחד בכל יום שנאמר 'אשרי אדם מפחד תמיד'.

ציציות ארוכות או קצרות

בכתבי הרמ"ע מפאנו (מאמר הנפש חלק ה פרק ד) כתב, המתחסד בטלית גדולה לכסות כמלוא קומתו יותר מזה השיעור, לא ידע במילי דרבנן, וכ"ש אם ציציותיה נגררין בקרקע, וכל העושה כן חסיד שוטה הוא ומצות בזויות עליו ואינו מרגיש, ולא עוד אלא צורתא דשמעתא לא ידע וכו', והמצוה מהמובחר הוא שיהיה הציצית משולשין [שישתלשלו למטה] ולא נגררין, אלא יהיו עם עטיפת הראש תלויים ועומדים מחצי הגוף ולמטה.

בעניין הליכה בציצית ארוכה ידועים דברי הטורי אבן (חגיגה ז. ד"ה וגמ"ח) שכתב שאין הידור מצוה בעשיית ציצית יותר גדולה מהשיעור.

אך המהר"ץ חיות (חגיגה ז.) ובדעת תורה (או"ח סי' יא) כתבו לדון מסוגיין שמשמע שיש בזה הידור מצווה שהרי שיבחו את בן ציצית הכסת בכך שציציותיו היו נגררות על הכרים והכסתות, אך בבאר משה (ח"ה סי' קלח) כתב לתמוה על דבריהם שהרי בסוגיין לא שיבחו כלל את בן ציצית הכסת במה שהיו לו ציציות ארוכות אלא בכך שהיה לו ממון הרבה וכשציציותיו היו נגררות, היו נגררות על כלי מילת ולא על הקרקע.

אם התלמידים מתעסקים בקבורת רבם או החברה קדישא

בפוסקים דנו אם מי שאינו חבר לחברה קדישא רוצה להתעסק בטהרת איש מפורסם אם מותר לו, או שיכולים בני החברה קדישא למחות. במגן אברהם (סי' קנג ס"ק מא) כתב, אנשים שהחזיקו לקבור מתים אין יכולים למחות באחרים שבאו לקבור, מפני שבעשיית המצוה כל אחד רוצה לזכות, ובמדינתנו שיש חבורות ממונים לכך נראה לי שצריך ליתן להחברה כמנהגם.

באליהו רבה (שם ס"ק לד) כתב, אני ראיתי בפנקס ח"ק שכשנפטר הגאון מו"ה אפרים בעל העוללות אפרים, ובאו תלמידיו מרנן ורבנן ורצו לטהרו, ואמרו כשמת ת"ח יותר ראוי לטהר תלמידיו ולהתעסק עמו, ושלחנו להגאון מו"ה ישעיה ראש מתיבתא ופסק מאחר שהקברנים מתעסקים כל השנה ומבטלין עסקיהם יתעסקו ג"כ עם הצדיק, ורק אם רוצים הם מרצונם הטוב לתת לאיזה אנשים חשובים בשביל טובת הצדקה, הרשות בידם.

בספר הדרת קודש (דף כג) כתב, שטענת תלמידי העוללות אפרים היתה מהמבואר בסוגיין שקיבל רבי יוחנן בן זכאי את עצת אבא סיקרא ריש ברינוי דירושלים להוציא קול שמת, וישאו אותו רק תלמידיו כדי שלא ירגישו אנשים זרים בירושלים הרגילים לישא את המת, שעדיין הוא חי, הרי משמע שהמנהג היה שהתלמידים נשאו את רבם, כי אם לא כן איך נתן לו עצה כזאת הרי יתכן שישאו אותו אלו הרגילים להוציא המתים תמיד, וא"כ יהיה חשש על כל הענין.

וציין שמצינו בכתובות (גג.) בצוואת רבינו הקדוש שציוה, יוסף חפני ושמעון אפרתי הם שמשוני בחיי והם שמשוני במיתתו. ובתוס' (שם: ד"ה אותו היום) מובא שהרב ר' חיים כהן אמר, אלמלי הייתי כשנפטר ר"ת הייתי מטמא לו, משמע שברור היה בעיניו שאם היה שם היו נותנים לו את היכולת לזה, וכן במדרש (בראשית רבא ויחי' פ' צו אות ה) כתוב, ר' אישיה כשהיה נפטר מן העולם אמר למי שהוא עומד עליו קראו לי 'לתלמידי', אמר להם קברו אותי בכלים לבנים, למה שאיני בוש במעשי להקביל פני בוראי.

יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא

ועוד יש לך לדעת כי החכמה היא נבדלת מן האדם שהוא הנושא לחכמה, ודבר זה בארנו כמה פעמים כי החכמה באדם שהוא בעל גוף נבדלת ממנו, ושם חכם בא על האדם מצד עצמו ולפיכך אין ראוי שיקרא האדם חכם בשביל החכמה שבו כי מה ענין האדם שהוא בעל גוף אל החכמה, רק מפני שהיה משתוקק לקבל החכמה, וכאשר החכמה היא אל האדם בענין זה מתעצם הנושא שהוא אדם המקבל עם החכמה שמקבל, כמו שמתעצם החומר שהוא הנושא עם הצורה שמקבל, אבל אם לא היה משתוקק הנושא שהוא החומר אל קבלת הצורה הזאת כאלו אין כאן קבלת צורה לגמרי וצריך שיהיה כאן השתוקקות לקבלת הצורה. והוא שרמז השתוקקות החומר אל הצורה בכתוב (בראשית ג טז) 'ואל אישך תשוקתך', ובדברי חכמים יודעי החכמה יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא (יבמות קיג.), וכל זה כי השתוקקות החומר לקבלת הצורה להתעצם בו וזה שאמר כאן איזה חכם הלומד מכל אדם, שכאשר היה לו השתוקקות החכמה אז ראוי שיקרא בשם חכם שבא על האדם מצד עצמו.

(דרך חיים, אבות פ"ד מ"א)

אפטרופוס שמנהו ב"ד לא ישבע

הנראה לרמז על הצדיק יסוד עולם שממנין אותו מן השמים. וזהו שמנהו ב"ד, לא ישבע, היינו שאיננו יכול להשביע א"ע, ישבע לשון שביעה. כי כל זה איננו שוה בעיניו רק לראות בטובת ישראל. ובכל יום מחכה ומצפה להשפיע להם טובות ולהתפלל בעדם. וז"ש שמואל הנביא ע"ה קודם הפרדו, ועתה (שמואל א' יב כג) 'גם אנכי חלילה לי מחטא ליקוק מחדל להתפלל בעדכם מלהתפלל בעדכם' כי זהו ה' אצלו חטא כאשר יחדול מלהתפלל בעד בני, כי העיקר בהצדיקים לראות בטובות כלל ישראל.

(תפארת שלמה, מועדים לשבועות)

ועל המריש הגזול וכו' מפני תקנת השבים

ברמב"ם, ומה הוא התשובה כו' ויעיד עליו היודע תעלומות שלא ישיב לזה החטא עוד. ואמר ע"ז החי' הרי"ם ז"ל דזאת הוא ע"פ הלכה כיון דפסק הרמב"ם שם ה"ד, וכן איתא ברה"ז: דתשובה מהני מכח שינוי מעשה יעו"ש, וברש"י שינוי מעשה שב מרעתו ע"ש. והנה צריך להיות שינוי מעשה שאינו חוזר לברייתו, לכך א"ש פסק הרמב"ם, אבל באמת מדרבנן מהני אף שינוי החוזר לברייתו מטעם תקנת השבים, ועי' במס' (גיטין נה.) וכאן הוה ג"כ תקנת השבים, משום דאם נימא כהרמב"ם ז"ל יקשה לעשות תשובה, ולכך מהני אף שינוי החוזר ודו"ק, ודפח"ח.

(שיח שרפי קודש, תשובה)

שמעיה דקאמר וי דאפקיה ר' מאיר וכו'

'ויעתק משם ויחפור באר אחרת ולא רבו עליה' וכו' (בראשית כו כב). נ"ל דהנה אמרינן בגמ', כי ע"י השלום השדים מובדלים, וחד תנא עשה שלום בין אדם לחבירו ג' שבועות וצוח השד וי דאפקיה האי מבייתה. ואמרינן בגמ' (ברכות ו.) האי דוחקא דכלה מינייהו הוי, מבואר דבמקום ששם שדים יש דוחק, וממילא בהסתלקם משם הוי הרווחה. וז"ש ויחפור באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמו רחובות כי עתה הרחיב ה' לנו, ע"י השלום, וממילא ופרינו בארץ.

(תורת משה לבעל החת"ס, תולדות)

היפה שכתב יאנו לאור!

באורך נראה

אור

'חומש אור החיים המבואר'

- פירוש רש"י השלם עם ביאור חדש מלוקט ממפרשי רש"י
- מהדורת 'אור החיים' מוגה בדקדוק רב ע"פ דפו"ר בתכלית הפאר
- ביאור 'מאורי אור' - ביאור על דברי האוה"ח הק'
- ילקוט 'מאורי החיים' - לקט נרחב של מקורות
- מאמרי חז"ל ומובאות מספה"ק על 'אור החיים'

מוקד הזמנות:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

להגדיל תורה ולהאדירה

שימונה ספרים נפתחים

מישנת המועדים לכל חג ומועד

עשיית וערי"כ

פסקי הרא"ש
 חידושי הלכות מהרש"א
 ילקוט מפרשים החדש
 הלכות רב אלפס
 מתיבתא - ביאורי רש"י
 מתיבתא - ביאורי התוספות
 מתיבתא - ילקוט ביאורים
 מתיבתא - אליבא דהלכתא
 ומניי הלכה
 מתיבתא - תמצית הדף
 מתיבתא - כתפור ופרח
 יד החזקה להרמב"ם
 מפרשי יד החזקה
 אגרת התשובה
 יסוד התשובה

ראש השנה

פסקי הרא"ש
 חידושי הלכות מהרש"א
 ילקוט מפרשים החדש
 הלכות רב אלפס
 מתיבתא - ביאורי רש"י
 מתיבתא - ביאורי התוספות
 מתיבתא - ילקוט ביאורים
 מתיבתא - אליבא דהלכתא
 ומניי הלכה
 מתיבתא - תמצית הדף
 מתיבתא - כתפור ופרח
 יד החזקה להרמב"ם
 מפרשי יד החזקה
 אגרת התשובה
 יסוד התשובה

חודש הרחמים והסליחות

הלכה
 מטה אפרים
 משנ"ב המבואר
 ערוך השולחן
התעוררות ומוסר
 שערי תשובה לרבני זינה
 נתיב התשובה למהר"ל מפראג
 סדר חיים
 שני לוחות הברית
 יסוד ושורש העבודה
דרוש וחסידות
 קדושת לוי
 עבודת ישראל
 דרשת חתם סופר המבואר
 בני יששכר

סוכות

משניות
 מתיבתא
 רמב"ם
 מפרשי יד החזקה
 משנ"ב המבואר
 ערוך השולחן
 שו"ע הרב
 מתיבתא - שמוחת בית
 השואבה
 מגילת קהלת

ארבעה מינים

תלמוד בבלי המבואר
 מתיבתא -
 פרק ג' ממוסכת סוכה
 פסקי הרא"ש
 חידושי הלכות מהרש"א
 ילקוט מפרשים החדש
 הלכות רב אלפס
 הלכות לולב להראב"ד עם
 השגות הרמב"ן
 ביאורי רש"י
 ביאורי התוספות
 ילקוט ביאורים
 אליבא דהלכתא ומניי הלכה

יום כיפור

משניות מסכת יומא
 תלמוד בבלי המבואר
 מתיבתא
 פסקי הרא"ש
 חידושי הלכות מהרש"א
 מתיבתא - ילקוט ביאורים
 מתיבתא אליבא דהלכתא
 ומניי הלכה
 מתיבתא - כתפור ופרח
 יד החזקה להרמב"ם
 מפרשי יד החזקה

הושענא רבה ושמחת תורה

מקראות גדולות המבואר
 עם כל המפרשים
 משנ"ב המבואר
 ערוך השולחן
 תפארת שלמה
 מתיבתא על ה"ר
 פירוש הושענא

קהלת

מדרש רבה
 רש"י
 אבן עזרא
 ספורנו
 דברים טובים להאלישיך
 כתפור ופרח

המתנה האידיאלית לכל אחד לכל חג

מוקד הזמנות:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

להגדיל תורה ולהאדירה

רוכשים מנוי לחיילים של תורה!

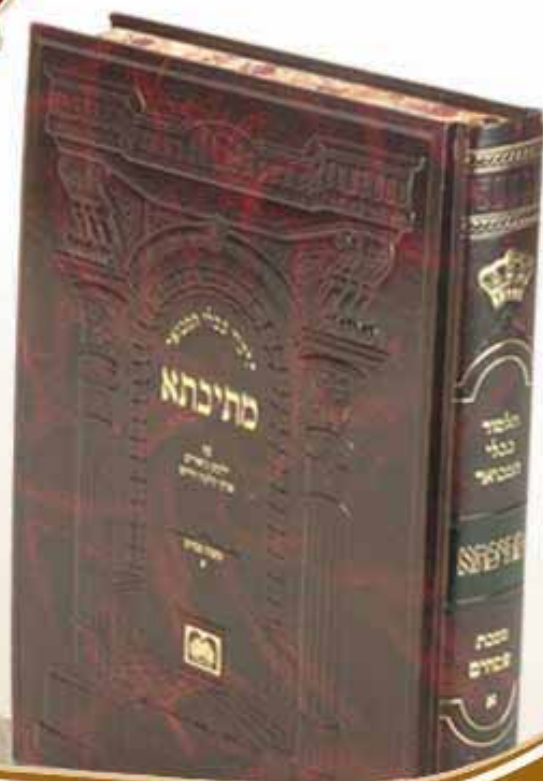
הצטרף לרבבות מנויי מהדורת 'מתיבתא' ותחוש מחויבות להשלים את חוק לימודיך בעזרת 'מתיבתא' תוכל לענות בחיוב על השאלה "קבעת עיתים לתורה?"

**בין אם החברותא נמצא ובין אם לא-
אתה תמיד לומד**

מתיבתא

הביאור הברור והמקיף ביותר!

נערך ע"י צוות ענק של ת"ח מופלגים בסגנון צח ורהוט

מוקד הזמנות:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

להגדיל תורה ולהאדירה